

Een rationele kennisbasis

is meer dan kennis van het vak

Het werkveld van de afdeling laboratorium-onderwijs van ROC Midden Nederland geeft steeds vaker aan dat het beroepsmatig handelen van studenten soms moeilijk bij te sturen is. Ook op school ziet men hier steeds meer problemen door ontstaan. Het team wil daarom de beroepsgerichte kennisbasis van de studenten vergroten. Maar wat verstaan ze hieronder? Uit onderzoek blijkt dat het team vakattitude, communicatie en motivatie belangrijk vindt als het gaat om de ontwikkeling van een professionele kennisbasis. Het moet daarom mogelijk zijn hier meer aandacht aan te besteden in de (vak)lessen. Opvallend is wel dat een meerderheid van de docenten vindt dat hij zelf eindverantwoordelijk is voor het leer-

proces van de student. Dit kan een beperkende factor zijn voor het ontwikkelen van zelfregulerende vaardigheden door de student.

Marjolein Vleugels

In de literatuur wordt voor een beroepsgerichte kennisbasis de term 'persoonlijke professionele kennisbasis' gebruikt. Die persoonlijke professionele theorie van een vakman of vakvrouw wordt omschreven als een combinatie van formele kennis en normen, waarden en zienswijzen van de beroepsgroep. Aandacht voor al deze vormen van kennis is van belang omdat deze kennisbasis richtinggevend is voor het beroepsmatig handelen ofwel het professioneel gedrag. Aandacht voor de ontwikkeling van de persoonlijke professionele theorie -kortweg PPT- is daarmee een essentieel onderdeel van het opleidingsproces in het mbo.

Studenten moeten worden uitgedaagd haalbare doelen te stellen die net dat beetje extra inzet vragen

Meer aandacht voor de ontwikkeling van een PPT van de student valt samen met de vraag vanuit het werkveld om de koppeling tussen school en arbeidsmarkt te verstevigen. Hierbij wordt er niet alleen aandacht gevraagd voor actuele vakkennis, maar ook voor het eigen maken van de gedeelde praktijkkennis van de beroepsgroep en het ontwikkelen van eigen zienswijzen en accenten. Het werkveld vraagt om studenten die niet alleen kennis beheersen, maar ook zelf weten wat ze met de kennis kunnen en willen. In feite vraagt het werkveld daarmee om zelfregulerende vaardigheden van de student. De PPT en deze zelfregulerende vaardigheden vormen de professionele kennisbasis van de student.

In deze rubriek komen docenten aan het woord die een masteropleiding volgen en als onderdeel daarvan onderzoek doen. Onderzoek is bij uitstek een middel om vraagstukken in de eigen onderzoekspraktijk eens van een andere kant te bekijken of beter te onderbouwen. De auteurs geven een impressie van hun onderzoeksresultaten en laten zo tegelijkertijd zien welke prangende vragen er leven onder mbo-docenten. De selectie van onderzoeken staat onder supervisie van Elly de Bruijn, lector Beroepsonderwijs, Hogeschool Utrecht en bijzonder hoogleraar Pedagogisch-didactische vormgeving van beroepsonderwijs, volwasseneneducatie en levenslang leren, Universiteit Utrecht. Zij begeleidt hen bij het schrijven. De eindredactie berust bij het vakblad Profiel.
Informatie: elly.debruijn@hu.nl en ben.claessens@profielproducties.nl

Van theorie naar praktijk

De docent is in elke les verantwoordelijk voor het ondersteunen van de ontwikkeling van een professionele kennisbasis van de studenten. In het onderzoek zijn zeven thema's benoemd die hierin van belang zijn: communicatie, doelen stellen, inzicht in eigen kunnen, motivatie, reflectief vermogen, vakkennis en vakattitude. Bij de labafdeling ligt nu in de begeleiding en de vaklessen nog de nadruk op vakkennis. Collectieve normen, waarden en overtuigingen krijgen weinig aandacht, evenals de sociaal-emotionele aspecten van leren. Het praktijkgericht onderzoek op ROC Midden Nederland is er op gericht inzicht te krijgen in wat de visie is van de afdeling laboratoriumonderwijs op de ontwikkeling van de professionele kennisbasis van de studenten als onderdeel van de beroepsopleiding.

Het onderzoek

Om te komen tot een gezamenlijke visie op de ontwikkeling van een professionele kennisbasis van onze studenten is in een groepsdiscussie eerst gezocht naar een gezamenlijk begrippenkader. Welke definities geven wij bij de zeven thema's en wat verwachten wij van onze studenten? Hierbij is ook gekeken naar het belang dat de teamleden hechten aan de opgegeven thema's. Het team was hierbij opgedeeld in groepen die de opleidingsfasen representeerden: de basisfase, de differentiatiefase en de uitstroomfase. Na de groepsdiscussie is met behulp van een vragenlijst onderzocht wat de meningen van de individuele teamleden waren. Aan het onderzoek werkte de gehele afdeling (instructeurs, docenten en afdelingsmanager) mee, in totaal 32 mensen.

De resultaten

Uit de groepsdiscussie bleek dat de definities van de docenten op een aantal punten ver uit elkaar lagen. Uit de vragenlijsten bleek dat de definitie van docenten is gerelateerd aan de waarde die zij hechten aan de verschillende thema's. Het thema reflectie wordt bijvoorbeeld hoger gewaardeerd door docenten die dit zien als een waardevolle manier om studenten stil te laten staan bij wat zij hebben gedaan en wat dit voor gevolgen heeft op de rest van hun leerproces, dan door docenten die de meerwaarde van reflectie in een leerproces niet zien.

De docenten uit de verschillende fasen van de opleiding vonden andere thema's belangrijk. Docenten die lesgeven in de basisfase benadrukten motivatie als belangrijk thema, terwijl docenten uit de uitstroomfase communicatie en het stellen van doelen belangrijk vonden. Deze verschillen kunnen te maken hebben met de opbouw van de opleiding, waar alleen in de eindfase beroepspraktijkvorming (stage) plaatsvindt, en in de basisfase sprake is van een geleid leerproces.

De groepsdiscussie resulteerde in een gezamenlijke omschrijving van de ontwikkeling van een professionele kennisbasis. 'Het betreft de ontwikkeling in kennis en vaardigheden

Het vervolg

Duidelijk is nu wat het team belangrijk vindt als het gaat om de ontwikkeling van de professionele kennisbasis van studenten. Het is nog niet duidelijk hoe dit in ons onderwijs kan worden vormgegeven. Een projectgroep gaat twee belangrijke vervolgstappen nemen:

1. Onderzoeken in het werkveld wat de collectieve normen, waarden en overtuigingen in het beroep zijn. Dit vervolgonderzoek start in het najaar van 2014. Opbrengst van dit vervolgonderzoek is een profiel van de beginnend vakman of vakvrouw.
2. De ontwikkeling van de professionele kennisbasis van onze studenten moet in het curriculum zichtbaar worden. Een dringend advies aan de projectgroep is om geen 'vak' professionele ontwikkeling vorm te geven, maar de ontwikkeling van de professioneel kennis onderdeel van alle lessen te laten zijn, zoals het ook inherent onderdeel is van het beroep.

De discussie over de ontwikkeling van een professionele kennisbasis van onze studenten zal altijd actueel blijven. Het werkveld en de instroom zijn dynamisch en daarmee ook de gewenste professionele kennisbasis. Door de discussie te blijven voeren zal de afdeling in staat zijn aan te sluiten bij wat het werkveld vraagt: het afleveren van vakmannen en vakvrouwen.

van studenten waardoor zij meer inzicht krijgen in hun eigen professioneel handelen en waardoor zij de reflectie daarop kunnen gebruiken om hun professionele gedrag desgewenst aan te passen naar de situatie. In de begeleiding van deze ontwikkeling moeten studenten worden uitgedaagd haalbare doelen te stellen die net dat beetje extra inzet vragen. Daarbij is het belangrijk dat de studenten kunnen aangeven wat nodig is om die doelen te verwezenlijken en waarom dit doel gesteld is.'

Marjolein Vleugels is docent aan de afdeling Laboratoriumonderwijs van ROC Midden Nederland. Zij diplomeerde in september 2014 als Master Leren en Innoveren aan de Hogeschool Utrecht.